

idealkent ©

ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133

DOI: 10.31198/idealkent.1584056

Araştırma Makalesi / Research Article

Sayı Issue 46, Cilt Volume 16, Yıl Year 2024-4, 2653-2682

Vizyon Belgeleri Işığında Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) Döneminde Türkiye'nin Şehircilik Politikaları (2002-2024)

A. Menaf Turan¹

ORCID: 0000-0001-7536-7630

Öz

14 Ağustos 2001 tarihinde kurulan ve 3 Kasım 2002 tarihinde iktidara gelen AK Parti 22 yılı aşan uzun iktidar süresi boyunca şehircilik alanında köklü değişim ve dönüşümlere öncülük etmiş ve vizyon belgelerinde açıkladığı şekliyle uyumlu şehircilik politikalarını hayata geçirmeye çalışmıştır. Bu yazıda AK Partiyi iktidara taşıyan vizyonu ve onu iktidarda tutan politikaların bir bölümünü teşkil eden şehircilik politikaları ana hatlarıyla değerlendirilmiştir. Bu konuda parti programı, yerel ve genel seçim beyannameleri, vizyon belgeleri başta olmak üzere politika belgelerinden yararlanılmıştır. İlk bölümde AK Parti vizyonunun referans kaynakları kapsamında liderlik vizyonunun taşıyıcısı olarak Recep Tayyip Erdoğan'ın vizyonu, AK Parti'nin beslendiği toplumsal değerler, değişim ve dönüşüm süreçlerini yönetme kabiliyetine yer verilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise bu vizyonunun yansıması olan şehircilik politikaları değerlendirilmektedir. Kamu yönetimi reformu, konut politikası ve kentsel dönüşüm, kentsel altyapı ve ulaşım, çevre ve iklim dostu şehirler, afetlere karşı dirençli şehirler, akıllı şehirler, tarihsel, doğal ve kültürel mirasın korunması, şehirlerde sosyal yaşam ve sosyal belediyecilik alanlarında yapılan çalışmalar bu başlık altında ele alınan politikalarlardır.

Anahtar Kelimeler: AK Parti, Recep Tayyip Erdoğan, şehircilik politikaları, şehircilik vizyonu

¹ Prof. Dr. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü,

E-posta: menafturan@hotmail.com

idealkent © Kent Araştırmaları Dergisi (*Journal of Urban Studies*)

<http://idealkentdergisi.com>

Geliş Tarihi Received Date: 13.11.2024

Kabul Tarihi Accepted Date: 31.12.2024

idealkent ©

ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133

DOI: 10.31198/idealkent.1584056

Araştırma Makalesi / Research Article

Sayı Issue 46, Cilt Volume 16, Yıl Year 2024-4, 2653-2682

Turkey's Urbanization Policies During the Justice and Development Party (AK Party) Period in The Light of Vision Documents (2002-2024)

A. Menaf Turan²

ORCID: 0000-0001-7536-7630

Abstract

The AK Party, which was founded on August 14, 2001 and came to power on November 3, 2002, has pioneered radical changes and transformations in the field of urbanism during its long period of power over 22 years and tried to implement harmonious urbanization policies as explained in its vision documents. In this article, the vision that brought the AK Party to power and the urban planning policies that kept it in power were evaluated in outline. In this regard, policy documents, especially the AK Party Programme, local and general election declarations and vision documents, were used. In the first part, within the scope of the reference sources of the AK Party vision, the vision of Recep Tayyip Erdoğan as the bearer of the leadership vision, the social values that the AK Party feeds on, and its ability to manage the processes of change and transformation are included. In the second part of the study, urbanization policies that are a reflection of this vision are evaluated. Studies in the fields of public administration reform, housing policy and urban transformation, urban infrastructure and transportation, environment and climate friendly cities, disaster-resistant cities, smart cities, protection of historical, natural and cultural heritage, social life in cities and social municipalism are discussed under this heading.

Keywords: AK Party, Recep Tayyip Erdoğan, urbanization policies, urbanization vision

² Prof. Dr. Van Yuzuncu Yil University Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Public Administration, E-mail: menafturan@hotmail.com

Giriş

Bu yazının konusu, 14 Ağustos 2001 tarihinde kurulan ve 3 Kasım 2002 tarihinde yapılan seçimlerle iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AK Parti) 2002-2024 yılları arasında uygulamış olduğu şehircilik politikalarının analizidir. Esasında 1994 yılında yapılan yerel yönetim seçimlerinde İstanbul ve Ankara gibi Türkiye'nin büyükşehirleri başta olmak üzere birçok şehirde yerel iktidarı devralan ve çoğunluğu Refah Partisi (RP) geleneğinden gelmiş olan siyasetçiler tarafından kurulmuş olan AK Parti bir bakıma o dönemden itibaren edinmiş olduğu deneyimleri Türkiye'nin o günkü koşullarına uyarlayarak bir şehircilik vizyonu ve politikası belirlemiş ve uygulayagelmiştir. Bundan dolayı AK Parti'nin şehircilik politikalarına ilişkin bir değerlendirme yapıldığında başlangıç noktası olarak bu deneyim sürecine yer verilmesi konunun daha iyi anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. İkincisi AK Parti'nin şehircilik politikalarını yalnızca merkezi düzeyde bir iktidar partisi olmak vasfıyla değil aynı zamanda yerel yönetim seçimlerinde belediyeleri büyük bir çoğunlukla yönetmiş olması bakımından da değerlendirmek gerekmektedir. Yani AK Parti bir yandan iktidar partisi olarak şehircilik politikalarını hayata geçiren diğer yandan yerel iktidar olarak da şehirleri yöneten ve bu anlamda şehircilik politikalarını uygulayan bir parti olarak ele alınmalı ve değerlendirilmelidir. Bu yazıda AK Parti'nin bu iki yönü birlikte ve birbiriyle ilişkili olarak analiz edilmektedir. Bu ilişkiyi anlamlı kılmak üzere AK Parti'nin genel seçimler ve yerel seçimler öncesinde hazırlamış olduğu seçim beyannameleri/bildirgeleri, genel seçimlerden sonra hazırlamış olduğu hükümet programları, 2023 Vizyonu, Türkiye Yüzyılı Vizyonu gibi büyük politikaları içeren vizyon belgeleri gibi birbirini besleyen kaynaklara başvurulmaktadır. Dolayısıyla yazının genel çerçevesi ve içeriği bizzat AK Parti tarafından hazırlanmış olan kaynaklar esas alınarak oluşturulmuştur. Araştırma yöntemi açısından bir risk faktörü olarak değerlendirilse de böyle bir konuda içeriden bakışın daha etkili birtakım sonuçlara ulaşılmasına katkı sunacağı düşünülmektedir. Bir bakıma AK Parti'yi kendi referansları üzerinden değerlendirmek bu çalışmayı aynı konuda yapılmış olan diğer çalışmalardan farklı kılmaktadır. Son 22 yıldır bu konuda hazırlanmış olan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Alana ilişkin bütün kaynaklarda bu konulara rastlanabilmektedir. Örneğin yerel yönetim re-

formu, kentsel dönüşüm, konut politikaları, çevre politikaları, afet politikaları, planlama vb. gibi birçok konuda döneme ilişkin geniş ve zengin bir literatür bulunmaktadır. Bu yazıda ise AK Parti'nin şehircilik politikaları doğrudan kendi referans kaynakları esas alınarak değerlendirilmektedir. Daha doğrusu bir bakıma AK Parti'nin kendi politika belgeleri ve uygulamaları analiz edilerek bir bakıma kendisiyle bir iç diyalog denemesi yapılacaktır.

Bu kapsamda ilk olarak AK Parti'nin şehircilik vizyonunun referans kaynaklarına bakılmaktadır. Bu referans kaynaklarının ilki AK Partinin genel başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın kendisidir. İkinci referans kaynağı AK Parti'yi besleyen toplumsal değerlerdir. Bu toplumsal değerleri AK Parti'nin kuruluş ilkeleri, seçim bildirgeleri ve hükümet programlarında bulmak mümkündür. Üçüncüsü AK Parti'nin reformist, değişim ve dönüşüm süreçlerini yönetme konusundaki başarısıdır. Bu yazıda ilk önce yukarıda zikredilen referans kaynakları ele alınacak, ardından ikinci bölümde AK Parti'nin bu referans kaynaklarından hareketle uygulamış olduğu şehircilik politikaları incelenecektir. Bu başlık altında ise yerel yönetim reformu, konut politikası ve kentsel dönüşüm, kentsel altyapı ve ulaşım, çevre ve iklim dostu şehirler, afetlere karşı dirençli şehirler, akıllı şehirler, tarihsel, doğal ve kültürel miras, şehirlerde sosyal yaşam ve sosyal belediyeçilik alanlarında yapılan çalışmalar politika belgeleri incelemesi yöntemiyle değerlendirilecektir.

AK Parti'nin Referans Kaynakları*

AK Parti'nin şehircilik vizyonu ve politikalarının anlaşılması bakımından referans kaynaklarının tespit edilmesi ve değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu noktada Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliği, AK Parti'nin beslendiği toplumsal değerler ile değişim ve dönüşüm süreçlerini yönetebilme kabiliyeti öne çıkmaktadır.

Recep Tayyip Erdoğan'ın Liderliği ve Vizyonu

AK Parti'nin referans kaynaklarından ilki AK Parti lideri Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi başarısıdır. Bu nedenle öncelikle Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi geçmişini merkeze alan bir değerlendirme yapmak gerekir.

---

* Bu Yazının bu bölümü daha önce yazar tarafından "23. Yılında AK Parti'nin Şehircilik Vizyonu" başlığı ile *Kriter*. Eylül 2024. /Yıl 9, Sayı 93'de yayınlanmış olan yazının genişletilmiş ve gözden geçirilmiş halidir.

1994 yılında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile başlayan şehircilik vizyonunun bunda etkisi oldukça büyük olmuştur. Recep Tayyip Erdoğan 1994 yılında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerini kazandıktan sonra 2024 yılına kadar geçen 30 yıllık sürede girdiği bütün seçimleri kazanan bir siyasi liderdir. Yine ilk kez halkın oylarıyla doğrudan Cumhurbaşkanı seçilmesinin yanı sıra, tek partili dönem dahil olmak üzere bir dönemde 4 yıl 5 ay 15 gün ile ve çok partili dönemde 11 yıl 5 ay 14 gün ile kesintisiz en uzun süre Başbakanlık görevi yürüten bir devlet adamı olarak Türk siyaset tarihine geçmiştir.

Tablo 1: Recep Tayyip Erdoğan'ın Liderliğinde Kazanılan Seçimler

Yıl	Seçim Adı	Aldığı Oy (%)
1994	İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı	25.19
2002	Milletvekili Genel Seçimleri	34.29
2004	Yerel Yönetim Seçimleri	42
2007	Milletvekili Genel Seçimleri	46.58
2007	Referandum	69
2009	Yerel Yönetim Seçimleri	39
2010	Referandum	58
2011	Milletvekili Genel Seçimleri	49.83
2014	Yerel Yönetim Seçimleri	45
2014	Cumhurbaşkanlığı Seçimleri	43.14
2015	Milletvekili Genel Seçimleri	40.87
2015	Milletvekili Genel Seçimleri	49.5
2017	Referandum	51.41
2018	Cumhurbaşkanı ve Milletvekili Genel Seçimi	52.59/42.56
2019	Yerel Yönetim Seçimleri	44.33
2023	Cumhurbaşkanı ve Milletvekili Genel Seçimi	52.18/35.61
2024	Yerel Yönetim Seçimleri	35.48

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu (YSK) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Erdoğan Başbakanlığı öncesinde gençlik kolları başkanlığı, ilçe başkanlığı, il başkanlığı, milletvekili ve belediye başkanlığı ile siyasetin birçok kulvarında yer almıştır. Özellikle İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı yürüttüğü yenilikçi seçim kampanyası döneminde toplumun bütün kesimlerine dokunmuş, hizmet siyasetini öne çıkaran bir iletişim sürecini yönetmiştir. Toplumsal kesimlerle kurduğu ilişki, sahiciliği, hitabeti, değişime açık olması ve değişim süreçlerini yönetmesi, yüksek risk alma kabiliyeti gibi birçok özellik bu başarının nedenleri arasında sayılabilir. Bu liderlik özelliği ve toplumla kurmuş olduğu bağ 22 yıllık bir iktidarı sağlamıştır.

1994 İstanbul deneyimi ile AK Parti'nin şehir ve şehirciliğe yüklediği anlam bütünleşmiş ve geliştirilmiştir. Hemen hemen bütün kaynaklarda ve AK Parti'nin resmî belgelerinde bu sürecin başlangıç noktası olarak 1994 İstanbul deneyiminin referans alınmasının nedeni de budur. İstanbul seçimlerinin üzerinden geçen 20. yılın ardından 2014 yerel yönetim seçimleri için hazırlanmış olan Medeniyet Yolunda İnsan-Demokrasi-Şehir Beyannamesinde (2014) bu durum şöyle ifade edilmektedir:

“AK Parti, 1994'te İstanbul'da başlayan belediyeçilik sürecini önemli bir tecrübe olarak almış, bunun üzerine geneli, ulusalı ve küreseli bina etmiştir. Çoğu şehrimizde ve ilçemizde 2 dönem, 3 dönem, 4 dönem hizmet veren, her seçimde memnuniyeti artırmış şekilde yoluna devam eden çok sayıda başarılı ve belediyeçiliğin duayeni haline gelmiş belediye başkanlarımız var. Sayın Başbakanımızın 1994'te İstanbul'a Büyükşehir Belediye Başkanı olması ile birlikte çevreci belediyeçiliğin, yani ağacı, yeşili şehirciliğin ayrılmaz unsuru haline getiren anlayışın en güzel örnekleri verilmiştir.”

2024 yerel yönetim seçimleri için Türkiye Yüzyılı Şehirleri İçin Gerçek Belediyeçilik (2024, s. 13) adıyla hazırlanmış olan seçim beyannamesinde yine aynı vizyonun belirleyiciliği vurgulanmıştır:

“AK Parti'nin ilke ve ideallerinin oluşmasında, hedeflerinin şekillenmesinde, liderimiz Recep Tayyip Erdoğan'ın 1994'ten itibaren belediyeçilikte ortaya koyduğu vizyonun önemli bir yeri vardır. Bu vizyon “İnsan Öncelikli, Hizmet Odaklı Yerel Yönetim” ilkesiyle yerel yönetimlerde büyük başarılar yakalamış, yeni bir model ortaya koymuştur. Yenilikçi projeler ve iyi uygulama örnekleri önce Türkiye'nin diğer şehirlerine transfer edilmiş, daha sonra AK Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte başarılı uygulamalar olarak ülke yönetimine aktarılmıştır. “Gerçek Belediyeçilik”, liderimiz Recep Tayyip Erdoğan tarafından 1994'te temelleri atılmış, AK Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Türkiye'de eser ve hizmet siyaseti ile ortaya koyduğumuz ve bir marka haline gelmiş “AK Parti Belediyeçiliği”ni, Türkiye Yüzyılı'na aktaran vizyonumuzun adıdır.”

Bu vizyonda dikkat çeken en önemli konulardan biri artık bir model haline gelmiş olan AK Parti Belediyeçiliğinin Türkiye Yüzyılı vizyonuna

yansıtılmasıdır. Dolayısıyla Recep Tayyip Erdoğan'ın aslında 1994 yılında idealleştirdiği ve adım adım hayata geçirdiği vizyon Türkiye Yüzyılı Vizyonu olmuştur. Bu süreç Miş ve Eren (2014) tarafından da 1994 yılından itibaren başlatılmaktadır. Söz konusu değerlendirmeye göre, "AK Parti, belediyeçilikte markalaşma çabasını, Erdoğan'ın 1994'te başlayan belediye başkanlığından başlatmaktadır. Yine, 2023 kent vizyonuna ilişkin prestij projelerini de İstanbul üzerinden gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla İstanbul, AK Parti'nin tüm seçim stratejilerinin merkezindedir." Bunun yansıması 1994 İstanbul seçimi aynı zamanda birçok siyasetçi ve bürokrat aktörün de Türk siyaset tarihinde öne çıkmasına yol açmıştır.

"Refah Partisi'nin adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın belediye başkanı seçilmesi, İstanbul'da yeni bir dönemi başlatırken, bu dönemde İstanbul'u yöneten siyasal aktörlerin gelecekte Türkiye'yi yönetmesinin de kapısını aralamaktadır. Erdoğan'ın İstanbul üzerinden Türkiye siyasetine gelecek dönemlerde damga vurması, diğer birçok siyasal aktörün İstanbul üzerinden genel siyasette yer alma girişiminin de yolunu açacaktır (Miş ve Eren, 2014, s. 247). "

AK Parti'nin Beslendiği Toplumsal Değerler

AK Partiyi Türk siyaset tarihinde iktidara taşıyan ve orada tutunmasını sağlayan faktörlerden biri de beslendiği daha doğrusu referans aldığı toplumsal değerler olmuştur. AK Parti 14 Ağustos 2001 tarihinde kurulduğunda hem bu toplumsal değerleri parti programına aktarmış hem de bu değerleri temsil eden kişilere de yer vermiştir. AK Parti Programında (2001, s.1) geçmiş ile gelecek arasında bir kopuş değil süreklilik olduğundan hareketle bu yaklaşım şu sözlerle ifade edilmektedir:

"Kavramların içinin boşaltıldığı, değerlerin eskitildiği, sözün anlamını yitirdiği bu dönemde Türkiye yeni ve taze bir anlayışa; kararlı, önünü ve geleceğini görebilen bir harekete, onurlu bir mücadeleye, ayakları yere basan, yerli ancak çağdaş bilgilerle donanmış kadrolara, ufuk açıcı, gerçekçi program ve projelere şiddetle ihtiyaç duymaktadır. ... Partimiz, geleneğin ve geçmişin birikimiyle ülkemizin sorunlarına, dünya gerçekleriyle paralel biçimde, özgün ve kalıcı çözümler sunmayı hedefleyen, topluma hizmet etmeyi esas alan, ideolojik platformlarda değil, çağdaş demokratik değerler platformunda siyaset yapmayı benimseyen bir partidir."

AK Parti Programı esasında Kalkınma ve Demokratikleşme Programı adıyla hazırlanmış ve kamuoyuna ilan edilmiştir. Türkiye'nin 28 Şubat süreci sonrasında yaşamış olduğu ekonomi ve demokrasi krizi ayrıca 1999 Marmara Depremi bu programın hazırlanmasında oldukça etkili olmuştur. Nitekim AK Parti lideri Recep Tayyip Erdoğan Parti'nin kurulduğu 14 Ağustos 2001 tarihinde "Bugünden sonra Türkiye'mizde artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak" sözleriyle bu krizlere göndermede bulunmuştur. AK Parti Programında oldukça geniş bir şekilde ele alınan bu krizlere yapılan vurgunun yanı sıra küresel camiaya da mesajlar verilmektedir. Bu mesajlarda yerli değerler konusundaki hassasiyet esas alınarak aynı zamanda iş birliğinin hangi zeminde tesis edileceği ifade edilmektedir. Bu ifadeler programa şöyle yansımaktadır:

"Bu program, büyük milletimizin insanlık camiasında layık olduğu yeri alması, ülkemizin "Muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkması" için dürüst, ilkeli, yerli değerler konusunda hassas, küresel dinamiklerin farkında, yaşadığı coğrafya ve çağı çok iyi kavrayan kadrolar tarafından hazırlanmış bir "demokratikleşme ve atılım" projesidir."

Benzer yaklaşım ve ifadeler AK Parti'nin birinci parti olarak seçimleri kazanacağı 3 Kasım 2002 seçimleri için hazırlanmış olan seçim beyannamesinde de yer almaktadır: "Krizin sorumlusu halkımız değildir. Krizin sorumlusu ülkeyi yönetenlerdir. Milletimizin bu kötü gidişe dur demesi için 3 Kasım seçimi önemli bir fırsattır."

3 Kasım 2002 Seçim Beyannamesi (2002) aynı zamanda AK Parti'nin kendi kurumsal kimliğini inşa ettiği, parti programında değindiği ilkeleri ve değerleri somut hale getirdiği ve kendisini iktidara taşıdığı önemli bir beyanname'dir. Bu beyanname'de AK Parti kendisini ilkeli siyaset yapan, demokrat, muhafazakâr, yenilikçi ve çağdaş bir siyasi hareket olarak tanımlayacak ve Türk siyasi tarihine muhafazakâr, demokrat bir parti olarak dahil olacaktır. Nitekim 2023 Siyasal Vizyonunda "Adalet ve Kalkınma Partisi kendisini siyasetin merkezinde konumlandırın muhafazakâr-demokrat bir kitle partisi" olarak tarif etmektedir. Yine aynı vizyonda bu kimliğin "dünya genelindeki muhafazakârlık pratikleriyle örtüşen özelliklere sahip olmakla birlikte, Türkiye'nin sosyo-kültürel özellikleriyle şekillenen bir muhtevaya ve yerel dinamiklerle şekillenen bir siyaset tarzına sahip" olduğu ve AK Parti'nin kendi medeniyet değerlerini esas alarak demokratik bir siyaset tarzını hayata geçirdiği; Türk siyasetine

farklı bir siyasi çizgi kazandırmış olduğu belirtilmektedir. Ancak bu kimliğin geliştirilmesinde ise büyük oranla Müslümanların yaşadığı bir ülkede demokrasi tecrübesinin gelişmesinin ve bölgesinde örnek teşkil etmesinin rolü de vurgulanmaktadır. Yine 2023 Siyasal Vizyonunda (2023) demokrasiye de yeni bir içerik kazandırılmıştır. İleri Demokrasi olarak nitelendirilen bu yaklaşıma göre ileri demokrasi şöyle tarif edilmektedir:

“AK Parti olarak ileri demokrasiyi; kişinin vazgeçilmez, devredilmez, dokunulmaz temel hak ve hürriyetlerinin eksiksiz yaşanabildiği ve bunların her türlü otorite karşısında korunduğu, devlet tarafından kesin bir biçimde garanti altına alındığı; vatandaş iradesinin devletin bütün kurumları üzerinde belirleyici etkiye sahip olduğu; sadece düzenli aralıklarla yapılan seçimlerle değil, kamu hayatının her alanında vatandaşların kararlarıyla ve denetimleriyle yönetime katılabildikleri kurumsallaşmış, özgürlükçü demokrasi olarak tanımlıyoruz. “

Bu bağlamda gerek parti programı gerek seçim beyannameleri gerekse de vizyon belgelerinde AK Parti'nin kuruluşundan itibaren kapsayıcı ve kucaklayıcı bir anlayışla milletin değerlerini referans alan, geçmişle geleceği aynı potada buluşturan ancak bu değerlerin geliştirilmesine yönelik siyaseti merkeze alan ve kendisini Türk siyaset arenasında muhafazakâr demokrat bir kitle partisi olarak konumlandığı görülmektedir.

AK Parti'nin şehircilik vizyonu da bu konumuna uygun olarak şekillenmiştir. 2014 yerel seçim beyannamesinde şehir bu siyaset vizyonunun merkezine yerleştirilmiştir. Bu yaklaşım 2019 yerel yönetim seçimleri beyannamesine “Gönül Belediyeciliği” olarak taşınmıştır.

“AK Parti hareketi, tıpkı medeniyetler gibi şehirden yola çıkararak; şehri bir merkez olarak alıp, bütün insanlığı kucaklayarak gelişmiş, büyümüş bir harekettir. Bir şehir için, Şehirlerin Annesi İstanbul için kurduğumuz hayaller, önce İstanbul'u, ardından Türkiye'yi, onun ardından da tüm insanlığı şefkatle ve sevgiyle kucaklamış; yerelden küresele doğru coşkun bir ırmak gibi akmıştır. AK Parti için, şehir insanın gönlü gibidir, gönül de adeta şehir gibidir. İyi şehirler inşa edenler, gönüllere girerler; gönülleri fethedenler, güzel şehirler inşa ederler (2019).”

Yine 2014 yerel yönetim seçimleri için hazırlanan Medeniyet Yolunda İnsan-Demokrasi-Şehir Beyannamesinde AK Parti'nin şehircilik vizyonunda medeniyet kavramı Medine'den ilhamla ele alınmış ve "Biz şehirler, şehirlerden de medeniyet inşa etmiş bir geleneğe bağlıyız. ... bizim şehir tasavvurumuz, aynı zamanda medeniyet tasavvurumuzdur. Şehir mirasımız, aynı zamanda medeniyet birikimimizdir. ... Şehir, inandıklarımızın yansımasıdır" denerek önce geleneğe bir vurgu yapılmış ardından şehir ile insan arasında derin bir ilişki kurulmuştur.

"Şehir bizim için sadece insan topluluklarının yaşadığı bir mekân değil, insan dostu mekân demektir. Bizim kadim şehirlerimiz adeta insan ruhunun yansıması, cennet hayalinin izdüşümüdür. Bizim şehirlerimiz insan için inşa edilmiştir. Camiler, okullar, çarşılar, imaretler, şifahaneler, hanlar ve bütün eserler insan için, insana hizmet için, insanı örnek alarak inşa edilmiştir. Yine şehir sadece insanın inşa ettiği değil, insanı da inşa eden canlı bir mekân, insanı şekillendiren, geçmişini olduğu kadar bugününü ve yarınını da belirleyen bir mekân olarak tasavvur edilmiştir. Bu mekânlar ayrıca dezavantajlı bütün toplumsal kesimlerin kendilerini ifade edebildiği, hayırseverlik ruhunu yaşatan vakıf kültürü ile şekillendirilen eserleri ihtiva eden yerlerdir. İşte bu mekânları bu vizyonla buluşturmak üzere benimsenen ilkeler ise modern dünyanın getirdiği yeni bir anlayış ile harmanlanmıştır (2014). "

Bu anlayış 2014 yerel seçim beyannamesine şehirleri insan dostu, çevre dostu, estetik, katılımcı, müreffeh marka şehirler haline getirme hedefleriyle ifade edilmektedir. Söz konusu hedeflere ulaşılması için de belediyeciliğe yeni bir boyut getirilmiştir. Katılımcı belediyecilik, kültürel belediyecilik, sosyal belediyecilik, çevre dostu belediyecilik ve hizmet belediyeciliği AK Parti belediyeciliğinin temel belediyecilik ilkeleri olarak belirlenmiştir.

2024 yerel yönetim seçimlerine, AK Parti 22 Ekim 2022 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ilan etmiş olduğu Türkiye Yüzyılı Vizyonu ile gitmiştir. Bu seçimde Gerçek Belediyecilik sloganı ile oldukça geniş bir perspektif ortaya konmuştur. Bu beyannamede AK Parti şehircilik vizyonu en başından itibaren ele alınmış, yapılan çalışmalar anlatılmış ve yapılacaklar da belirlenmiştir. Beynameye göre AK Parti Belediyeciliği vizyonunun ilkeleri şu şekilde belirlenmiştir:

“Demokrasiyi ve kalkınmayı yerelden başlatan, reformlar yoluyla yerel yönetimlerin idari ve mali kapasitelerini güçlendiren, insan öncelikli, hizmet odaklı anlayışı tahkim eden, şehirlerin gecekondudan alt yapıya, ulaşımdan imara kadar birikmiş sorunlarını gündeme alan ve çözüme kavuşturan, eser ve hizmet siyasetinde yüksek standartları yakalayan, altyapı ve üstyapı projelerini şehirlere kazandıran, insanların yaşam kalitesini ve memnuniyetini yükselten, kent estetiğini önceleyen, şehirlerin özgün mimarisini ve kimliğini koruyan, katılımcılığı, kapsayıcılığı, şeffaflığı ve hesap verilebilirliği güçlendiren, gönül belediyciliğini hakim kılan, şehirlerin tarihi mirasını koruyarak geleceği geleceğe taşıyan, insanların dertleriyle dertlenen, sosyal belediycilikte yenilikçi uygulamalara imza atan ve toplumun tüm kesimlerine dokunan, kültür belediyciliğinde değer üreten, yenilikçi ve öncü “AK Parti Belediyeçiliği”ni markalaştıran...”

Bu ilkeler 1994 yılında başlayan belediycilik mirasının 2024 yerel yönetim seçimlerine kadar uzanan bir birikimin ve tecrübenin üzerinde yükselerek taşındığına işaret etmektedir. 2004 yılında yerel kalkınma, 2009 yılında marka şehirler, 2014 yılında büyük medeniyet yolunda insan-demokrasi-şehir, 2019 yılında gönül belediyciliği sloganlarıyla hazırlanan yerel seçim beyannameleri 2024 yılında Türkiye Yüzyılı idealine doğru gerçek belediycilik modeliyle taçlandırılmıştır. Bu bağlamda AK Parti kendi tarihsel birikimini oluşturan bir siyasi hareket olarak nitelendirilebilir.

Tablo 2: AK Parti Yerel Yönetim Seçimleri Beyannameleri (2004-2024)

Seçim Tarihi/Adı	Beyanname Adı
2004 Yerel Yönetim Seçimleri	Türkiye Karar Verdi: Yerel Kalkınma Başlıyor
2009 Yerel Yönetim Seçimleri	AK Belediyeler Marka Şehirler
2014 Yerel Yönetim Seçimleri	Büyük Medeniyet Yolunda İnsan-Demokrasi-Şehir
2019 Yerel Yönetim Seçimleri	Memleket İşi Gönül İşi: AK Parti Gönül Belediyeçiliği Manifestosu
2024 Yerel Yönetim Seçimleri	Türkiye Yüzyılı İçin Gerçek Belediyeçilik

2024 beyannamesinde “Gerçek Belediyeçilik Vizyonu” 13 ilke üzerinden tasarlanmıştır. Bu ilkeler şunlardır: (1) Üretken Belediyeçilik (2) Adil Belediyeçilik (3) Erişilebilir Belediyeçilik (4) Vizyoner Belediyeçilik (5) Şefkatli Belediyeçilik (6) Sürdürülebilir Belediyeçilik (7) Yenilikçi Belediyeçilik

lik (8) Kalkınmacı Belediyecilik (9) Çağdaş Belediyecilik (10) Güçlü Belediyecilik (11) Kapsayıcı Belediyecilik (12) Dinamik Belediyecilik (13) Vatansever Belediyecilik. Adı geçen ilkeler arasında özellikle vatansever belediyecilik ilkesi dikkat çekicidir. Bu ilkenin belirlenmesinde terör ve güvenlik tehditlerine karşı yerli ve milli bir duruşun geliştirilmesinin amaçlandığı ifade edilebilir. Beynamede bu ilke şöyle yer almaktadır: “Milli ve manevi değerleri benimseyen ve koruyan bir şehir kültürü benimser. Geçmişten bugüne hayatımızda var olan değerleri, Türkiye Yüzyılı vizyonu ile geleceğe taşımak için adımlar atar.”

2024 beyannamesinde ayrıca (1) katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik, (2) dirençli şehirler, (3) Türkiye Yüzyılı'nda şehir ve çevre, (4) toplumsal refah öncelikli şehir ekonomileri, (5) duyarlı ve kapsayıcı sosyal belediyecilik, (6) kültür üreten şehirler, (7) hizmet ve eser belediyeciliği başlıkları altında çok yönlü, kapsamlı, geçmiş dönemde gerçekleştirilen çalışmalara odaklanan bir yaklaşım sergilenmiştir. Daha önceki beyannamesinde yer almasına karşın özellikle 6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerinin etkisiyle afet, iklim değişikliğinin etkileri, sıfır atık, yeşil dönüşüm, kentsel dönüşüm, göç, dijitalleşme ve akıllı şehircilik, dirençlilik gibi konulara daha fazla değinilmiştir. Türk şehircilik politikasına eklenen bu yeni sorun alanlarına yönelik çözüm önerileri belirlenmiş, politika modelleri geliştirilmiştir. İkinci bölümde bu konulara daha geniş yer verilecektir.

AK Parti'nin Değişim ve Dönüşüm Süreçlerini Yönetme Kabiliyeti

AK Parti'nin daha önce sözü edilen referans değerleri esas almakla birlikte yenilikçi, reformcu ve değişimi yöneten bir siyasi hareket olmasının iktidarını sürdürmesindeki katkısı yadsınamaz. Yaşanan ekonomi, demokrasi ve deprem gibi krizlerin ardından iktidara gelen ancak iktidarı döneminde yine birçok kriz ile baş etmek zorunda kalan bir siyasi hareket olan AK Parti her kriz sonrasında milletin onayına yeniden başvurmuştur. AK Parti'nin karşılaştığı ilk kriz 3 Kasım 2002 seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan'ın Parti başkanı olduğu halde bu seçimlerde milletvekili aday olamayışıdır. Ancak daha sonra yapılan düzenleme ile birlikte 9 Mart 2003 tarihinde Siirt Milletvekili seçilmiş ve 15 Mart 2003 tarihinde Başbakan olmuştur.

2007 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimi konusunda yaşanan 367 tartışması, siyasi tarihimize 27 Nisan e-muhtırası olarak geçen müdahale ve

sonrasında Anayasa Mahkemesi'nin verdiği 367 kararı AK Parti'nin yaşadığı bir diğer kriz olmuştur. Dönemin Genelkurmay Başkanı'nun cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesi 12 Nisan 2007 tarihinde düzenlediği basın toplantısında "Cumhurbaşkanı Cumhuriyet'e sözde değil, özde bağlı olmalıdır" sözleri ile kriz başlamıştır. 27 Nisan tarihinde yapılan ve 361 milletvekilinin katıldığı birinci tur oylamada Cumhurbaşkanı adayı Abdullah Gül 357 oy almıştır.³ Birinci tur oylamanın yapıldığı günün gecesinde Genelkurmay Başkanlığı internet sitesinde yayınlanan basın açıklamasında "... Türk Silahlı Kuvvetleri, bu niteliklerin korunması için kendisine kanunlarla verilmiş olan açık görevleri eksiksiz yerine getirme konusundaki sarsılmaz kararlılığını muhafaza etmektedir ve bu kararlılığa olan bağlılığı ile inancı kesindir." İfadesiyle bu demokratik sürece müdahale edilmiştir. Bu müdahale Türk siyasi tarihine 27 Nisan e-muhtırası olarak geçecektir. Yine aynı günlerde önceki Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nun cumhurbaşkanlığı seçimi için gereken 367 oyun, sadece karar yeter sayısı için değil, toplantı yeter sayısı için de gerekli olduğuna ilişkin görüşü üzerine dönemin Ana Muhalefet Partisi Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi de 367 iddiasını kabul ederek birinci tur oylamayı iptal etmiştir. Bunun üzerine AK Parti'nin önerisiyle erken seçim kararı alınmış ve 22 Temmuz 2007 tarihinde seçimlere gidilmiştir (AA, 2024). Aslında bu süreçte AK Parti bu krizi çözmek için yeni ve köklü bir değişime de imza atmıştır. Hem seçimleri kazanarak güven tazelemiş hem de referandum ile Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesinin yolu açılmıştır. Böylece Recep Tayyip Erdoğan 10 Ağustos 2014 tarihinde ilk kez halkoyuyla seçilen Cumhurbaşkanı olmuştur. Kuşkusuz büyük ve köklü bir değişim ve dönüşüm iddiasıyla yola çıkan AK Parti bu kez kısa bir süre sonra kapatma davasıyla karşı karşıya kalacaktır. 2008 yılının Mart ayında kapatma davasında hazine yardımının kesilmesine karar verilmiştir. Kapatma davası açılmasının gerekçesi ise "laikliğe aykırı fiillerin odağı haline gelmek" olarak açıklanmıştır. Türk siyaset tarihine "7 Şubat 2012 MİT Kumpası" olarak geçen ve daha sonra 17-25 Aralık emniyet ve adalet mekanizması alet edilerek gerçekleştirilen bu darbe girişimi ve 15 Tem-

3 AK Parti'nin o dönemde milletvekili sayısı 354 idi.

muz 2016 darbe girişiminin faili olan FETÖ'nün gerçekleştirdiği operasyonlar da yine AK Parti'nin karşılaştığı birer kriz olmuştur.⁴ Taksim Gezi Parkı eylemleri (2013), 6-8 Ekim 2014 olayları da bu dönemde yaşanan kitlesel eylemlerdir. AK Parti bütün bu girişimler karşısında her zaman referans kaynağı olarak nitelendirdiği millete başvurmuştur. 15 Temmuz sonrasında ortaya çıkan yeni durum Cumhur İttifakının doğuşuna sahne olmuş ve Türkiye Anayasa değişikliği ile birlikte Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçmiştir. Belirtmek gerekir ki Türk siyaset tarihinde ilk kez bir siyasal parti halkın desteğini arkasına alarak darbe girişimini akamete uğratmıştır. Bu durum AK Parti'nin krizleri yönetme kapasitesi, krizler sonrasında statükoyu korumak yerine reform hamleleriyle yeni bir çıkış yolunu bulabilme kabiliyetini göstermektedir. Kamu yönetimi alanında 22 yıl boyunca gerçekleştirilen reformlar bunun somut sonuçlarıdır. Parti programında "Partimiz, kamu yönetimi anlayışını, demokratikleşme, yerelleşme ve sivilleşme eksenine oturtmayı hedeflemekte" ifadeleriyle, çağdaş devletin sahip olması gereken özelliklerin neler olduğuna işaret edilmektedir. Yalnızca değişimi gerçekleştirmek değil bu süreci yönetmek ve yeni reformlarla desteklemek AK Parti'nin 22 yıllık iktidarının öne çıkan özellikleri arasında yer almaktadır.

AK Parti'nin Şehircilik Politikaları

AK Parti Programı, hükümet programları, genel ve yerel seçim beyannameleleri, 2023 Vizyonu, Türkiye Yüzyılı Vizyonu gibi bütün politika belgelerinde şehirciliği doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen şehircilik konularına yer verilmiştir. AK Parti'nin yerel seçimlerdeki başarısının bunda etkili olduğunu belirtmek gerekir. AK Parti'nin şehircilik politikalarının uygulanmasında hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler görev alanlarına giren konularda aktif rol üstlenmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle birlikte kurumsal kapasitesi artırılan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bu süreçte oldukça aktif bir rol üstlenmiştir. Kentsel dönüşüm, konut seferberliği, tarihi kent meydanlarının canlandırılması, millet bahçeleri, ekolojik koridorlar, iklim değişik-

---

4 Çözüm Süreci'nde yürüttüğü politikalarından dolayı, MİT'i, terör örgütü PKK ile ilişki içindeymiş gibi göstererek 7 Şubat 2012'de, Hakan Fidan'ın da aralarında bulunduğu bazı görevlilerin ifadeye çağırılması ile başlayan (AA, 2024) ve 17-25 Aralık kaset kumpaslarıyla devam eden ve 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimiyle son bulan süreç.

liği, koruma alanlarının genişletilmesi, dirençli kentleşme ve afet yönetimi, kentsel altyapı sistemlerinin yenilenmesi ve geliştirilmesi, Sıfır Atık Projesi bu çalışmalar arasında yer almaktadır.

Yerel Yönetim Reformu

AK Parti şehircilik vizyonunun hayata geçirilmesi ve politikaya dönüşmesi için öncelikle yasal altyapının hazırlanması gerektiğinden kamu yönetiminde kapsamlı bir reform süreci başlatılmıştır. Bu reform süreci Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile daha farklı bir boyuta taşınacaktır. Ekonomik, toplumsal ve siyasal krizlere karşı dirençli bir yönetim yapısının inşa edilmesi bu değişimi kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu kapsamda ilk olarak AK Parti Programı'nda bu reform sürecinin ana eksenleri belirlenmiş, 3 Kasım 2002 seçimlerindeki başarının ardından Acil Eylem Planı hazırlanmıştır.

AK Parti Programı'nda merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin düzenlenmesi öncelikli hedef olarak belirlenmiştir. Yine "kamu yönetiminin gücünün ve yetkilerinin merkezde toplanması yerine, olabildiğince fazla yetki, görev ve fonksiyonların yerel yönetimlere devredildiği ve birçok devlet fonksiyonlarının yerinden yönetim esasına göre gerçekleştirileceği bir devlet anlayışına süratle geçileceği" parti programında yer almaktadır. Bu yapıya ismi konulmamış olsa da "kamu yönetimine vatandaşları ve sivil toplum örgütlerini dahil ederek toplumda sinerji meydana getirmek" ibaresi eklenerek yönetim ilkesine uygun bir çerçeve çizilmiştir. Ayrıca Osmanlı'dan bu yana tartışılan konulardan biri olan yetki genişliği ve görev ayrımı ilkelerinin de yeniden düzenleneceği şöyle ifade edilmektedir: "Yetki genişliği ve görev ayrımı ilkeleri yeniden ele alınarak taşra örgütlerine bazı konularda doğrudan karar alma yetkisi verilecektir." Yukarıda sıralanan konular 2004 yılında hazırlanan ancak kadük kalan Kamu Yönetimi Temel Kanunu ve sonrasında yürürlüğe giren yeni yerel yönetim kanunlarında zikredilen konular arasındadır. Yine parti programında (2001) ifade edilen "Belediye sınırlarının mülki sınırlar olarak belirlenmesine yönelik bir değişimin yapılmasını esas alacak yerel yönetim reformunu gerçekleştirecektir" hedefi ise 2012 yılında 6360 sayılı Kanun ile hayata geçirilecektir.

58. Hükümet Acil Eylem Planında Kamu Yönetimi Reformu bölümünde merkezi idare, yerel yönetim, devlet personel rejimi ve yolsuzlukla mücadele başlıkları atında toplam 45 faaliyete yer verilmiştir. Kamu yö-

netimini düzenleyen temel kanunların değiştirilmesi, yerel yönetim reformu kanun tasarısının hazırlanması, merkezi idarenin görev ve yetkilerinin belirlenmesi, il genel meclislerinin yeniden yapılandırılması, taşra teşkilatlarının il idaresine bağlanması, kent konseylerinin kurulması ve bölgesel kalkınma ajanslarının kurulması kamu yönetimi reformu kapsamında gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlerden bazılarıdır. Yeni turizm kentleri oluşturulması, gecekondulaşmanın önlenmesi ve konut seferberliğinin başlatılması ise Acil Eylem Planında yer alan şehircilik ile ilgili faaliyetlerdir. Yerel yönetim reformu kapsamında sayılan konular daha sonra çıkarılacak ancak kadük kalacak olan Kamu Yönetimi Temel Kanununda yer alacaktır. Acil Eylem Planında "Merkezi idarenin taşra teşkilatlarından; tarım, sanayi, sağlık, milli eğitim müfredat belirleme ve denetim yetkisi merkezi idarede olmak üzere, bayındırlık, turizm, kültür, çevre, sosyal hizmetler, orman, ağaçlandırma, vakıflar, köy hizmetleri, tapu-kadastro, spor müdürlükleri yetki, görev, personel, bina, lojman, arsa, misafirhane gibi bütün araç ve gereçleriyle birlikte İl İdarelerine devredilecektir" ifadesi sözü edilen Kamu Yönetimi Temel Kanunu'nun ana eksenidir. Ancak sonraki süreçte düzenleme bu yönde gerçekleşmemiş, yerel yönetimlerle ilgili kanunlar değiştirilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak 2003 yılında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çıkarılmış, 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2005 yılında 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu kabul edilmiştir. Mahalli idare birlikleri için ise ilk kez 2005 yılında 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu adıyla bir kanun çıkarılmıştır. 2006 yılında çıkarılan Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun ile Türkiye'nin 26 bölgesinde kalkınma ajansları kurulmuştur. Esasında yerleşme ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu düzenlemelerle birlikte Türkiye'de ilk kez yerel yönetim alanında bu denli köklü bir değişim yaşanmıştır. Yine parti programında ifade edilen ve 2012 yılına gelindiğinde ise "Belediye sınırlarının mülki sınırlar olarak belirlenmesine yönelik bir değişimin yapılmasını esas alacak yerel yönetim reformunu gerçekleştirecektir" hedefi doğrultusunda 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir ve il özel idaresi sisteminde önemli bir dönüşüm yapılacaktır. Bu düzenlemeyle Türkiye'de büyükşehir belediyesi sayısı 16'dan 30'a çıkarılacak, büyükşehir belediyesi olan 30 ilde il özel idareleri kapatılacak, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları adıyla tüzel kişiliğe sahip yeni bir kurumsal yapı oluşturul-

lacak, köylerin ve beldelerin tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülecek, belediyelerin bütçeden aldıkları paylar artırılabacaktır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle birlikte bu kez merkezi düzeyde büyük bir reform gerçekleştirilecektir.⁵ Kuşkusuz yeni sistem yerel yönetimleri de etkilemiştir. Sistem değişikliğiyle birlikte kurulan politika kurullarından biri Yerel Yönetimler Politikalar Kurulu olmuştur. İçişleri Bakanlığı bünyesinde bulunan Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ise kapatılmış, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bünyesinde Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Konut Politikası ve Kentsel Dönüşüm

58. Hükümet Acil Eylem Planında yer alan gecekondulaşmanın önlenmesi ve konut seferberliğinin başlatılması faaliyetleri 22 yıllık AK Parti hükümetlerinin gündeminde önceliğini korumuştur. Yine AK Parti Programı'nda "Mahalli idarelerde yapılacak köklü reformlarla şehirlerin altyapı sorunları çözüme kavuşturulacak, şehir planlarına aykırı kentleşmeye izin verilmeyecektir" ifadesi ile bu alanda gerçekleştirilecek çalışmaların yerel yönetim reformuyla doğrudan ilişkisi kurulmaktadır. Öte yandan "Kuru şehir bölgesinde imar tadilatı yapıp yoğunluğu artırmak yerine, gecekondular bölgelerinde imar ıslah planlarının gerçekleştirilmesi, mücavir alanlardaki planlamanın hızlandırılması, sağlıksız ve çirkin şehirleşmenin önüne geçilmesi, şehirlerin yaşanabilir hale getirilmesi, gecekondular bölgelerinde yaşayanlara yönelik ucuz konutlar üretilmesi" gibi parti programında hedeflenen politikaların konut politikası ve kentsel dönüşüm uygulamalarına yönelik olduğu ifade edilebilir. Etkinliği ve kurumsal kapasitesi güçlendirilen Toplu Konut İdaresi (TOKİ) aracılığıyla başlatılan Konut Seferberliği ile AK Parti 23. Yıl Dergisi (2024) verilerine göre 1 milyon 394 bin konut üretilmiştir. Kentsel dönüşüm uygulamaları kapsamında yapılan 221 bin 897 konut ile bağımsız bölüm sayısı 1 milyon 964 bin 281'den 2 milyon 250 bine çıkarılmıştır. Elâzığ, Malatya, İzmir, Giresun, Rize, Sinop, Bartın, Antalya ve Muğla'da meydana gelen deprem, sel, yangın afetlerinden sonra toplamda 42 bin konut ve köy evi, 1.900 iş yeri, 2 bin 200 ahır ve sosyal donatı yapılmıştır. Yine TOKİ tarafından 30

5 Doğrudan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemini işaret etmese de parti programında yer alan şu ifade sistem değişikliğine ilişkin ipuçlarını içermektedir: "Yasama ve yürütme erkinin birbirlerinden net bir biçimde ayrılması için başbakan hariç diğer tüm bakanların meclis dışından atanmasını sağlayan sistem değişiklikleri araştırılarak kamuoyunda tartışmaya açılacak, bu konuda kamuoyunda oluşacak uzlaşmaya paralel olarak gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır."

bin 134 derslikli 1.429 okul, 47 kütüphane, 2.311 ticaret merkezi, 270 hastane, 100 sağlık ocağı, 26 üniversite binası, 218 yurt/pansiyon, 21 stadyum, 997 spor salonu, 1.009 cami, 377 kamu hizmet binası olmak üzere toplamda 43 bin 399 sosyal donatı alanı yapılmıştır.

Kentsel dönüşümle ilgili olarak atılan ilk adımlardan biri 5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi olmuştur. Kuzey Ankara girişi ve çevresini kapsayan alanlarda kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde fiziksel durumun ve çevre görüntüsünün geliştirilmesi, güzelleştirilmesi ve daha sağlıklı bir yerleşim düzeni sağlanması ile kentsel yaşam düzeyinin yükseltilmesi amacıyla çıkarılan bu kanun ile Ankara'da oldukça önemli bir proje hayata geçirilmiştir. Yine 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73. maddesi ile yapılan düzenleme kapsamında kentsel dönüşüm konusu ülkenin tamamına uyarlanmıştır. Kentsel dönüşüm ve gelişim alanı başlıklı hüküm uyarınca ana ilkeler ile ilgili kurum ve kuruluşların bu konudaki görev ve yetkileri belirlenmiştir. Güncel ihtiyaçlar doğrultusunda ilgili madde çeşitli dönemlerde değiştirilmiştir. Ancak ortaya çıkan sorunların çözülmesinde yaşanan aksaklıklar, mülkiyet sorunu ve projelerin gecikmesi yeni bir düzenlemenin yapılmasını gerektirmiştir. 2011 yılında yaşanan Van ve Erciş depremlerinin ardından 2012 yılının Mayıs ayında 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır. Kanunda yapılan son değişikliklerle Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bünyesinde Kentsel Dönüşüm Başkanlığı kurulmuştur. Hâlihazırda Türkiye'de kentsel dönüşüm projeleri bu kanun kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Kentsel Altyapı ve Ulaşım

Kentsel altyapı ve ulaşım AK Parti hükümetlerinin ve belediyelerinin iktidarları süresince üzerinde en çok durduğu konular arasında yer almaktadır. Parti programında "Büyük şehirlerin ulaşım sorunlarının çözümü için yeraltı ulaşım projeleri desteklenecek, deniz yolları ve raylı sistem uygulaması yaygınlaştırılacaktır" hedefinin büyük oranda gerçekleştirilmiş olduğu belirtilebilir. Bu noktada hem ulaşımın her türü (karayolu, denizyolu, havayolu, demiryolu) hem de şehir içi, şehirlerarası ve şehirler ile kırsal alanlar arasındaki yol ve altyapı çalışmalarında büyük atılımlar yapılmıştır. 2024 Yerel Seçim Beyannamesine göre bu projeler şunlardır: "Marmaray, Melen Barajı, Osmangazi Köprüsü, Yusufeli Barajı, Avrasya Tüneli, şehir hastaneleri, Çamlıca Kulesi, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, İstanbul Havalimanı, 1915 Çanakkale Köprüsü, yüksek hızlı tren, otoyollar,

limanlar, tüneller, çevre yolları, Gaziray, Başkentray, Bursaray ve diğer metro hatları, deniz otobüsleri.” Yine AK Parti 2024 Yerel Seçim Beyannamesine göre 2002-2023 yılları arasında içme suyu, atık su, katı atık, yenilenebilir enerji, şehircilik ve diğer altyapılar için harcanan kaynak güncel değerlerle 466 milyar TL olmuştur. Söz konusu harcama ile 11 bin 190 proje hayata geçirilmiştir. AK Parti 23. Yıl Dergisi’nde (2024) yer alan verilere göre, atıksu arıtma tesisi sayısı 143’ten 1.231’e, katı atık depolama tesisi sayısı 14’ten 94’e çıkarılmıştır. AK Parti 2024 Yerel Seçim Beyannamesine göre Su Kanalizasyon ve Altyapı Projeleri (SUKAP) kapsamında yerel yönetimlerin 1.511 projesi için aktarılan kaynak 19 milyar TL, Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES) ile 2005-2023 yılları arasında aktarılan kaynak 24 milyar TL olmuştur. Bu proje ile kırsal bölgelerin yol ve içme suyu gibi en temel altyapı hizmetleri karşılanmıştır.

Afetlere Karşı Dirençli Şehirler

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Türkiye tarihinde ve AK Parti iktidarları döneminde yaşanan en büyük doğal afet olarak tarihe geçmiştir. 11 ilde büyük bir yıkıma yol açan ve Asrın Felaketi olarak nitelendirilen bu büyük deprem, afet ve kriz durumlarında dirençli kentleşmenin ne denli önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Deprem ilerinde daha önce TOKİ tarafından yapılmış olan konutların hiç hasar almamış olması, alınması gereken önlemlerin neler olabileceği hakkında önemli göstergeler içermektedir. Öncesinde yaşanan diğer depremlerden alınan dersler doğrultusunda yapı denetim sisteminin yaygınlaştırılması, mevzuatın güncellenmesi, kurumsal yapının değiştirilerek Afet İşleri Genel Müdürlüğü’nün (AFAD) kurulması, kriz yönetim süreçlerine yönelik eylem ve müdahale planlarının hazırlanması, 6306 sayılı kentsel dönüşüm ile ilgili kanunun çıkarılması bu yönde atılan adımlar olmuştur. 6 Şubat 2023 Depremlerinden sonra deprem bölgesindeki büyük yıkımın etkilerini ortadan kaldırmak üzere başlatılan çalışmalar doğrultusunda 2025 yılı sonuna kadar 11 ilin ayağa kaldırılması hedeflenmektedir. AK Parti 2024 Yerel Seçim Beyannamesine göre, depremde hasar gören konut, ahır ve işyeri sayısı 850 bin olmuştur. TOKİ ve Emlak Konut Genel Müdürlüğü eliyle deprem bölgesinde yapılacak toplam konut sayısı 456 bin 770 adet olarak belirlenmiştir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü eliyle deprem bölgesinde yapılacak köy evi sayısı ise 143 bin 271’dir. Bu noktada elbette belediyelerin gerçekleştirdiği kimi uygulamaların ve projelerin de eleştirildiğine değinmek gerekir. Nitekim

bu tür uygulamalardan kaynaklanan rahatsızlık doğrudan birinci elden de dile getirilmiştir.⁶

Çevre ve İklim Dostu Şehirler

AK Parti'nin belki de en iddialı olduğu konulardan biri çevre ve iklim değişikliği politikalarıdır. Recep Tayyip Erdoğan'ın İstanbul Belediye Başkanlığı döneminde (1994-1998) Haliç'in temizlenmesi, İstanbul'da çöp ve su sorununun çözülmesi ile başlayan süreç yaklaşımı halen devam etmektedir. AK Parti programında şu ifadeler yer almaktadır: "Partimiz bir yandan sürdürülebilir bir kalkınmayı hedeflerken öte yandan bu kalkınmanın çevreye maliyetinin asgari düzeyde tutulmasına özen gösterecektir. Çevre sorunlarının çözümünde geleneksel çevre anlayışımız ve kültürümüzden yararlanılacaktır" denmektedir (2001). Yine şehirlerin yaşanabilir, sağlıklı, çevre güzelliği taşıyan mekanlar olmasının sağlanması, toplumsal gelecekte hareketle "bahçe-kent" kavramının yeniden ele alınması hedefleri de parti programında yer bulmuştur. Ancak daha sonraki süreçte çevreyle ilgili konularda oldukça geniş bir alana yayılan bir politika izlenmiştir. Dünyayı tehdit eden iklim değişikliği başta olmak üzere çevre sorunlarının giderilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiş, uluslararası düzeyde Sıfır Atık Projesi bir marka haline gelmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın adının Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak değiştirilmesi, İklim Değişikliği Başkanlığının kurulması, deponi yönetim sisteminin hayata geçirilmesi için Türkiye Çevre Ajansı'nın (TÜÇA) kurulması, Türkiye'nin daha önce imzaladığı Paris İklim Anlaşmasını onaylaması, Yeşil Kalkınma Devrimi ile 2053 Net Sıfır Emisyon Hedeflerinin bir politikaya dönüşmesi, Avrupa Yeşil Mutabakatına uyum sağlanması adına Türkiye Yeşil Mutabakat Eylem Planının hazırlanması, millet bahçeleri ve ekolojik koridorların kurulması, korunan alanların genişletilmesi, mikromobilité çalışmalarına başlanması, sanayide ve üretimde yeşil

---

6 Nitekim bu konuda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan şöyle bir açıklama yapmıştır: "Kadim şehirlerin en önemli güzelliği, ana karakterlerini kaybetmeden yeniyi bünyelerinde eritmesi, özlerinden katarak yeniden yoğurmasıdır. İstanbul bu açıdan gerçekten müstesna bir şehirdir. Ama biz bu şehrin kıymetini bilmedik, biz bu şehre ihanet ettik, hala da ihanet ediyoruz, ben de bundan sorumluyum. ... Bir şehrin Batı ölçüsüne göre medeni sayılması için yollarda aydınlatma olması, sokaklarda çamur bulunmaması gibi görünür özelliklere bakılır, halbuki İslam'ın ölçüsüne göre bir şehrin medeniliğinin işareti, mesela kapı kilitlenmeden dışarı çıkılabilmesi, ihtiyaç sahibi herkese el uzatılması, sokak hayvanlarına dahi şefkatle davranılması demektir. Bizim medeniyetimizde medenilik budur. Fakat bu tuzağın içine biz farklı şekilde düştük. 40 kat, 100 kat bu tür binaları yapmak sizi medeni yapmıyor ama biz de bu tuzağın içine düştük, onu da söyleyeyim." (AA, 2017).

dönüşüm son yıllarda gerçekleştirilen önemli çalışmalar arasında yer almaktadır. AK Parti 23. Yıl Dergisi (2024) verilerine göre, 56 ilde 23 milyon 500 bin metrekare alanda tamamlanan millet bahçesi sayısı 252, yapım süreci devam eden millet bahçesi sayısı 264'tür. Sayısı 11 olan hava kalitesi izleme istasyonu sayısı 380'e çıkarılmıştır. Bütün bu çalışmalar 2024 Yılı Seçim Beyannamesinde çevre ve şehir arasındaki ilişkinin inşa edildiği iki modeli ortaya çıkarmıştır: İklim Uyumlu "Net Sıfır Emisyonlu Şehirler" ve Yeşil Kalkınmayı Destekleyen "Sıfır Atık Uyumlu Şehirler". Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İklim Değişikliği Başkanlığı bu politikaları uygulamak ve geliştirmekle görevli kılınmıştır. Bu kapsamda Paris İklim Anlaşmasına uygun olarak hazırlanmış olan 2024-2030 İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı, 2024-2030 İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı, 2053 yılını hedefleyen Uzun Dönemli İklim Strateji (LTS) bu alanda yapılan çalışmalar arasında yer almaktadır. Türkiye'nin daha önce Ulusal Katkı Beyanında azaltım oranını yüzde 21'den yüzde 41'e çıkarmış olduğunu ifade etmek gerekir (Kurum, 2024).

Tarihsel, Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması

AK Parti politika belgelerinde şehirciliğe yüklediği anlam bağlamında tarihsel, doğal ve kültürel alanların korunması konusunda atacağı adımları parti programı ve beyannameler başta olmak üzere açıklamış ve bu hedefleri uygulamak için politikalar geliştirmiştir. AK Parti Programı'nda (2001) bu konudaki amaç şöyle ifade edilmektedir:

"Kentsel değerlerin korunması amacıyla, kentli hakları ve kente karşı işlenen suçlar kavramı geliştirilecektir. Tarihi mirasın, kültürel değerlerin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının güvence altına alınması için toplumsal bilinç geliştirilecek, kentle ilgili kararlara halkın katılımı sağlanacak ve kente karşı suç tanımıyla Türk Ceza Kanunu'nda ayrı bir fasıl düzenlenecektir."

Daha sonraki bütün politika belgelerinde tarihsel ve kültürel mirasın korunmasına yönelik ifadelere yer verilmiş ve bu amaçla Kültürel Belediyecilik kavramı geliştirilmiştir. 2024 Yerel Seçimler Beyannamesinde kültürel belediyecilik kavramını karşılayan Vatansever Belediyecilik kavramı kullanılmıştır. "Gerçek belediyecilik vatansever, gerçek belediyeci değerlerine sahip çıkandır. Milli ve manevi değerleri benimseyen ve koruyan

bir şehir kültürü benimser. Geçmişten bugüne hayatımızda var olan değerleri, Türkiye Yüzyılı vizyonu ile geleceğe taşımak için adımlar atar." Bu ifade daha çok manevi kültür öğelerine yönelik bir vurgudur. Ancak öncesinde AK Parti Belediyeciliği Vizyonu için belirlenmiş olan ilkelerden birkaçı tarihsel ve kültürel mirasın korunmasına ayrılmıştır: "(1) Kent estetiğini önceleyen, şehirlerin özgün mimarisini ve kimliğini koruyan, (2) Şehirlerin tarihi mirasını koruyarak geleneği geleceğe taşıyan, (3) Kültür belediyeciliğinde değer üreten."

AK Parti 22 yıllık iktidarı süresince tarihi kent meydanlarının yenilenmesi, korunan alanların sayısının artırılması, birçok tarihsel ve kültürel yapının onarımı ve restorasyonu, kütüphaneler, sanat yapıları, camiler, müzeler, vakıf eserleri başta olmak üzere birçok alanda önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ayasofya'nın tekrar Cami olması kararı da oldukça önemli bir girişimdir.

Akıllı Şehirler

Kamu hizmetlerinin sunumunda teknolojinin kullanımı, dijital altyapı sistemlerinin geliştirilmesi ve bunların enerjiden ulaşım, imardan konut teknolojilerine, eğitimden sağlığa her alanda kullanılması için belirlenmiş olan hedef akıllı şehircilik olmuştur. Bu hedef doğrultusunda AK Parti iktidarları döneminde büyük bir dijital dönüşüm yaşanmıştır. Türkiye Yüzyılı Şehirleri tarif edilirken "Akıllı uygulamalar ve yeni nesil dijital teknolojilere adapte olan" şehirler ifadesi kullanılmaktadır. Yine 2024 Yerel Seçimler Beyannamesinde önceki dönemlerde yapılan çalışmalara şöyle atıfta bulunulmuştur: "Türkiye'nin ilk akıllı şehir uygulamalarını hayata geçirdik. Yeni şehir yönetiminin akıllı uygulamalar ve yenilikçi teknolojiler etrafında şekilleneceği öngörüsünden hareketle bir ayağı medeniyet vizyonumuza, diğer ayağı geleceğin şehirlerini inşa etme anlayışına dayanan bir politika izledik." 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı'nda temel hedef olarak belirlenen daha yaşanabilir ve sürdürülebilir şehirler kurma sürecinin başlatılması ve devam ettirilmesi, e-belediyecilik hizmetlerine erişim için gerekli altyapı yatırımlarının tamamlanması, yaşayan laboratuvarlar, kuluçka merkezleri, teknoloji geliştirme bölgeleri ve teknoparklar gibi girişim ve yüksek düzeyli üretim merkezlerinin kurulması ve coğrafi bilgi sistemlerinin kullanılması bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmalardır.

Şehirlerde Sosyal Yaşam ve Sosyal Belediyecilik

AK Parti'nin sosyal yaşamın düzenlenmesi konusunda temel ilkelerinden biri olarak belirlediği "insanı yaşat ki devlet yaşasın" ilkesi doğrultusunda yapmış olduğu çalışmalar sosyal belediyecilik anlayışına uygun olarak sürdürülmektedir. Çevreyi merkeze taşıma iddiasıyla yola çıkan AK Parti, parti programı başta olmak üzere bütün politika belgelerinde bu konuyu detaylı bir şekilde ele almış ve bu anlayışa uygun politikaları hayata geçirmiştir. Özellikle dezavantajlı toplumsal kesimlerin korunması ve desteklenmesi başta olmak üzere bütün şehir sakinlerinin daha yaşanabilir mekânlarda hayatlarını sürdürmesine yönelik çalışmalara öncelik verilmiştir. 2019 yılında AK Parti Belediyecilik modeli olarak belirlenen "Gönül Belediyeciliği" tam da bu anlayışın bir neticesi olmuştur. Tarihi vakıf şehirciliğine dayalı olan bir medeniyetin temsilcisi olarak bu değerleri yaşatmak ve güvenli, sağlıklı, huzurlu bir şehir yaşamı inşa etmek amacıyla "insanların dertleriyle dertlenen, sosyal belediyecilikte yenilikçi uygulamalara imza atan ve toplumun tüm kesimlerine dokunan" bir belediyecilik anlayışının hayata geçirildiği vurgulanmaktadır. Belediye idari birimlerinde kadınlara yönelik birimlerin kurulması, konukevleri, misafirhaneler, hasta konukevleri, aile destek merkezleri, yaşam merkezleri, lokaller, kütüphaneler, gençlik merkezleri, spor kulüpleri, engelli ve yaşlı bakım merkezleri, engelsiz yaşam merkezleri, özel eğitim merkezleri, istihdam için mesleki eğitim merkezleri ve kursları, girişimcilik destekleri, sosyal yardımlar, gıda bankaları, çocuk kreşleri, gündüz bakımevleri, millet kiraathaneleri, evde bakım ve sağlık hizmetleri, şehit ve gazi ailelerine yönelik destekleyici uygulamalar bu kapsamda yapılan çalışmalardır. Son yıllarda Türkiye'de tartışılan konulardan biri olan göç konusunda da AK Parti şu ilkeyi benimsemiştir: "Göç sorununda merkezi idarenin uyguladığı entegre politikaya katkı vermeye devam edeceğiz. Toplumsal huzura, kamu düzenine ve asayişin sağlanmasına bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da azami dikkat göstereceğiz. Sığınmacılar üzerinden üretilen, ırkçı, popülist ve provokatör girişimlerle, dezenformasyonla ve algı operasyonlarıyla mücadelemizi sürdüreceğiz. (2019)"

Tartışma ve Sonuç

14 Ağustos 2001 tarihinde kurulan ve 3 Kasım 2002 tarihinde iktidara gelen AK Parti her alanda olduğu gibi şehircilik alanında da köklü değişim

ve dönüşümlere öncülük etmiş ve vizyonu ile uyumlu bir şekilde belirlediği hedefleri politika belgelerine yansıtmıştır. Bu yazıda AK Parti'yi iktidara taşıyan vizyonu ve onu iktidarda tutan politikaların şehircilik bağlamı içinde kalanları ana hatlarıyla değerlendirilmiştir. Bu konuda AK Parti Programı, yerel ve genel seçim beyannameleri, vizyon belgeleri başta olmak üzere politika belgelerinden yararlanılmıştır. İlk bölümde AK Parti vizyonunun referans kaynakları olarak AK Parti Genel Başkanı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliği ve vizyonu değerlendirilmiştir. 1994 İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile başlayan belediyeçilik deneyiminin AK Parti'nin iktidar yolculuğuna sağlamış olduğu katkı bu bölümde öne çıkan konuların başında yer almaktadır. Bu kesişmenin politika belgelerine ve AK Parti hükümetlerinin icraatlarına ne şekilde yansıdığı ise bir sonraki başlıkta AK Parti'nin beslendiği toplumsal değerler ile ne tür bir ilişkinin kurulmasına yol açtığı ele alınmıştır. Kuşkusuz 28 Şubat Darbesinin ortaya çıkardığı demokrasi krizi ve ekonomik krizin yanı sıra 1999 Marmara Depreminin ortaya çıkardığı toplumsal krizin AK Parti'nin doğuşuna yol açmış olması AK Parti'nin kriz yönetiminde, değişim ve dönüşüm süreçlerini yönetmede başarılı olmasına ve güvenli bir limana dönüşmesine bağlanabilir. Bundan dolayı kuruluşundan itibaren karşılaştığı bütün engelleri aşabilme kabiliyeti bu süreci toplumla birlikte yönetme başarısından ve milletle arasında kurduğu iletişimden kaynaklanmaktadır. Bu krizler her seferinde yeni bir reform sürecinin de başlatılmasına neden olmuş ve AK Parti bu değişim ve dönüşüm sürecini yönetmiştir. Bu süreç yönetiminde uygulamış olduğu politikalar AK Parti'ye yönelik toplumsal güvenin devam etmesine neden olmuştur. AK Parti şehircilik konusunda yapılması gereken çalışmaların ilk önce mevzuat altyapısını hazırlamıştır. Bunun için yerel yönetimler konusunda köklü bir reform gerçekleştirilmiş ve yerel yönetimler güçlendirilmiş, merkezi düzeyde önce Cumhurbaşkanının halkın oyuyla seçilmesi sağlanmış daha sonra Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmiştir. Reform ve icraat süreci konut politikalarından kentsel dönüşüme, ulaşımdan altyapıya, çevreden iklime, afet yönetiminden dirençli şehirlere, akıllı şehirlere doğal, tarihsel ve kültürel mirasın korunmasına ve sosyal yaşamın sosyal belediyeçilik ilkesine göre düzenlenmesine kadar sürdürülmüştür.

Nihayetinde AK Parti benimsemiş olduğu vizyon doğrultusunda belirlediği şehircilik politikalarını insan odaklı, insana dokunan, insanın önceliklerini dikkate alan ve bu yanı sıra güvenli, kalkınmış ve yaşanabilir şe-

hirler inşa eden bir siyasi hareket olarak sosyal belediyeciliği hayata geçirmeyi hedeflemiştir. . Bütün çalışmalarda ve politikalarda bunun izine rastlamak mümkündür. 2024 Yerel Seçimler Beyannamesinde Gerçek Belediyeciliğin İlkeleri bu hedefe uygun olarak belirlenmiştir. Planlamada adalet, tasarımda işlevsellik, yapıda dirençlilik ve çevre dostu teknoloji kullanımı, kalkınmada sürdürülebilirlik, kararlarda katılımcılık, hizmette şeffaflık ilkelerini esas alan ve merkezine insanı koyan bir şehircilik modelinin hayata geçirilmesine dair politikalar bütün metinlerde yer almaktadır. Ancak yine de her şeye rağmen uygulamada karşılaşılan aksaklıklar, belirlenen hedeflere ulaşma konusunda yeterli finansal ve teknik araçların olmayışı, ekonomide yaşanan kırılganlıklar, pandemi, bölgede yaşanan istikrasızlıklar, deprem, sel ve yangın gibi afetlere karşı dirençli yapı stoğunun yeterli olmayışı gibi bir takım çözüm bekleyen sorunların da var olduğunu ifade etmek gerekmektedir. 2024 yılında yapılan yerel yönetim seçimlerinde yaşanan oy kaybında başta ekonomi olmak üzere belediyelerin şehircilik ile ilgili faaliyetlerinin bu açıdan analiz edilmesi önem taşımaktadır.

Extended Abstract

Turkey's Urbanization Policies During the Justice and Development Party (AK Party) Period in The Light of Vision Documents (2002-2024)

A. Menaf Turan⁷

ORCID: 0000-0001-7536-7630

The subject of this article is the analysis of the urbanization policies implemented by the Justice and Development Party (AK Party), which was founded on August 14, 2001 and came to power with the elections held on November 3, 2002, between 2002 and 2024. In fact, AK Party, which was founded by politicians who took over local power in many cities, especially in Turkey's metropolitan cities such as Istanbul and Ankara, in the local government elections held in 1994, and the majority of whom came from the Welfare Party (RP) tradition, in a sense, brought the experiences it had gained since that period to Turkey. It determined and implemented an urbanism vision and policy by adapting it to the conditions of that day. Therefore, when making an evaluation of the AK Party's urbanization policies, including this experience process as a starting point will facilitate a better understanding of the subject. Secondly, it is necessary to evaluate the urban planning policies of the AK Party not only in terms of being a ruling party at the central level, but also in terms of the fact that it governed the municipalities with a large majority in the local government elections. In other words, the AK Party should be considered and evaluated as a party that, on the one hand, implements urbanism policies as the ruling party, and on the other hand, manages cities as the local government and implements urbanism policies in this sense.

In this article, these two aspects of the AK Party are analyzed together and in relation to each other. In order to make this relationship meaningful, sources that feed into each other are used, such as the election declarations/declarations prepared by the AK Party before the general and local elections, the government programs it prepared after the general

---

⁷ Prof. Dr. Van Yuzuncu Yil University Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Public Administration, E-mail: menafturan@hotmail.com

elections, and the vision documents containing major policies such as the 2023 Vision and the Turkey Century Vision. Therefore, the general framework and content of the article was created based on the resources prepared by the AK Party itself. Although it is considered a risk factor in terms of research method, it is thought that an insider's view on such a subject will contribute to reaching some more effective results. In a way, evaluating the AK Party through its own references makes this study different from other studies on the same subject. There have been many studies prepared on this subject over the last 22 years. These topics can be found in all sources related to the field.

For example, local government reform, urban transformation, housing policies, environmental policies, disaster policies, planning, etc. There is a wide and rich literature on the period on many subjects such as. In this article, the AK Party's urban planning policies are evaluated directly based on its own reference sources. More precisely, by analyzing the AK Party's own policy documents and practices, an internal dialogue will be attempted with it.

In the study, policy documents, especially the AK Party Program, local and general election declarations and vision documents, were used. In this context, firstly, the reference sources of the AK Party's urbanization vision are examined. The first of these reference sources is the chairman of the AK Party, Recep Tayyip Erdoğan himself. The urbanization vision that started with the Istanbul Metropolitan Municipality in 1994 had a great impact on this. After winning the Istanbul Metropolitan Municipality Mayoral elections in 1994, Recep Tayyip Erdoğan is a political leader who won all the elections he entered in the last 30 years until 2024. In addition to being directly elected President by the votes of the people for the first time, he is a statesman who served as Prime Minister for the longest uninterrupted period in Turkish politics, with 4 years, 5 months and 15 days, including the single-party period, and 11 years, 5 months and 14 days, in the multi-party period. has passed into history.

The second source of reference is the social values that nourish the AK Party. It is possible to find these social values in the AK Party's founding principles, election manifestos and government programs. One of the factors that brought the AK Party to power in the history of Turkish politics and enabled it to hold on there was the social values that it nourished, or rather used as a reference. When the AK Party was founded on August 14, 2001, it both transferred these social values to the Party Program and

included people who represented these values. It is understood that there is continuity between the past and the future in the AK Party Program, not a break.

The third is the AK Party's success in managing reformist, change and transformation processes. The AK Party's capacity to manage crises shows its ability to find a new way out with reform moves rather than maintaining the status quo after crises. AK Party, which is a political movement that came to power after crises but had to deal with many crises during its rule, appealed for the approval of the nation again after each crisis. Again, the reforms carried out in the field of public administration for 22 years are also indicators of this situation. Not only realizing change, but also managing this process and supporting it with new reforms are among the prominent features of the AK Party's 22-year rule.

In this article, the reference sources mentioned above will first be discussed, and then in the second part, the urbanization policies implemented by the AK Party based on these reference sources will be examined. All issues that directly or indirectly affect urbanism are included in all policy documents such as the AK Party Program, government programs, general and local election declarations, 2023 Vision, Turkey Century Vision. It should be noted that the AK Party's success in local elections was effective in this. In the implementation of the AK Party's urbanization policies, both the central government and local governments have taken an active role in matters within their scope of responsibility. The Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change, whose institutional capacity was increased with the transition to the Presidential Government System, took a very active role in this process. Urban transformation, housing mobilization, revitalization of historical city squares, public gardens, ecological corridors, climate change, expansion of protected areas, resilient urbanization and disaster management, renewal and development of urban infrastructure systems, Zero Waste Project are among these studies.

Kaynakça/References

- AK Parti (2023). AK Parti Hedef 2023. 10 Eylül 2024 tarihinde <https://www.akparti.org.tr/parti/hedef-2023/tumu/> adresinden erişildi.
- AK Parti AR-GE ve Eğitim Başkanlığı. (2024). Millete Hizmette 23. Yıl Dergisi, 10 Eylül 2024 tarihinde <https://www.akparti.org.tr/23-yil-e-dergi/mobile/index.html> adresinden erişildi.

- AK Parti. (2001). AK Parti Programı. 10 Eylül 2024 tarihinde <https://www.akparti.org.tr/> adresinden erişildi.
- AK Parti. (2002). 3 Kasım 2002 Seçim Beyannamesi. 10 Eylül 2024 tarihinde <https://www.akparti.org.tr/> adresinden erişildi.
- AK Parti. (2004). 2004 Yerel Yönetimler Seçimleri Beyannamesi: Türkiye Karar Verdi: Yerel Kalkınma Başlıyor. 10 Eylül 2024 tarihinde <https://www.akparti.org.tr/> adresinden erişildi.
- AK Parti. (2009). 2009 Yerel Yönetimler Seçimleri Beyannamesi: AK Belediyeler Marka Şehirler. 10 Eylül 2024 tarihinde <https://www.akparti.org.tr/> adresinden erişildi.
- AK Parti. (2014). 2014 Yerel Seçimleri Seçim Beyannamesi: Büyük Medeniyet Yolunda İnsan-Demokrasi-Şehir. 10 Eylül 2024 tarihinde <https://www.akparti.org.tr/media/fjshy4eb/2014-yerel-secimleri-secim-beyannamesi-say-falar.pdf> adresinden erişildi.
- AK Parti. (2019). 2019 Yerel Yönetimler Seçimleri Beyannamesi: Memleket İşi Gönül İşi-AK Parti Gönül Belediyeciliği Manifestosu. 10 Eylül 2024 tarihinde <https://www.akparti.org.tr/> adresinden erişildi.
- AK Parti. (2023). AK Parti 2023 Siyasal Vizyon. 10 Eylül 2024 tarihinde <https://www.akparti.org.tr/parti/2023-siyasal-vizyon/siyaset/> adresinden erişildi.
- AK Parti. (2024). 2024 Yerel Seçimleri Beyannamesi: Türkiye Yüzyılı İçin Gerçek Belediyecilik. 10 Eylül 2024 tarihinde <https://www.akparti.org.tr/media/0iphdfqk/2024-yerel-se%C3%A7imleri-se%C3%A7im-beyannamesi.pdf> adresinden erişildi.
- Anadolu Ajansı. (2017). <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/cumhurbaskani-erdogan-istanbul-onca-yasadiklarina-ragmen-halen-ayaktadir/944054>. 18 Aralık 2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/> adresinden erişildi.
- Anadolu Ajansı. (2024). <https://www.aa.com.tr/tr/politika/turk-demokrasisinin-kara-lekesi-27-nisan-e-muhtirasi-/3202785>. 18 Aralık 2024 tarihinde <https://www.aa.com.tr/> adresinden erişildi.
- Kurum, M. (2024). <https://csb.gov.tr/iklim-degisikligi-ve-uyum-koordinasyon-kurulu-bakan-murat-kurum-baskanliginda-toplandi-bakanlik-faaliyetleri-40344>. 10 Kasım 2024 tarihinde erişildi.
- Laleoğlu, B. (2024). "AK Parti'nin Seçim Beyannamesi: Türkiye Yüzyılı Şehirleri İçin Gerçek Belediyecilik". *Kriter*. Şubat 2024. Yıl 8. Sayı 87.
- Miş, N. ve Eren, A. (2014), "Siyasal Partilerin Yerel Seçim Vizyonu: İstanbul Seçimleri". *SETA Analiz*. Mart 2014, Sayı 91.
- T.C. 58. Hükümet Acil Eylem Planı (AEP). (2003). 10 Eylül 2024 tarihinde <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/aep/pdf> adresinden erişildi.

A. Menaf Turan

Yüksek Lisans derecesini Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda ve doktora derecesini, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kent ve Çevre Bilimleri Dalı'nda 2008 yılında tamamladı. 2009 yılında Yrd. Doç. Dr., 2013 yılının Ekim ayında Yerel Yönetimler, Kent ve Çevre Politikası alanında Doç. Dr. ve 2018 yılında yine aynı alanda Prof. Dr. unvanını aldı. 2008 yılından bu yana Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Yerel yönetimler, kentsel politikalar, kent ekonomisi, çevre politikaları, kent ve hukuk, afet yönetimi ve politikaları derslerini vermektedir. Ayrıca, 2014-2017 yıllarında Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı Lisansüstü Programı'nda imar hukuku, yerel yönetimler, Türkiye'de konut politikası ve kent ekonomisi derslerini yürütmüştür. 1 Nisan 2022 tarihinden itibaren Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığında görev yapmaktadır.

A.Menaf Turan, completed his master's degree at Mersin University, Institute of Social Sciences, Department of Public Administration and his doctorate at Ankara University, Institute of Social Sciences, Department of Political Science and Public Administration in 2008. He became an Assistant Professor in 2009 and was promoted to Associate Professorship in October 2013 in the field of local administrations, urban and environmental policies and became a full professor in the same field in 2018. He has been working as a faculty member at Van Yüzüncü Yıl University Department of Public Administration since 2008. He teaches courses on local governments, urban policies, urban economics, environmental policies, city and law, disaster management and policies. Also, between the years 2014 and 2017 he conducted courses on the zoning law, local governments, housing policy and urban economics in Turkey at Ankara University, Institute of Science and Technology Department of Real Estate Development and Management Graduate Program. He has been working at the Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change since April 1, 2022.

E-posta: menafturan@hotmail.com